

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

თამაზ თორდია

აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის შექმნა

დიპლომატია და საერთაშორისო პოლიტიკა

სამაგისტრო ნაშრომი შესრულებულია დიპლომატიისა და
საერთაშორისო პოლიტიკის მაგისტრის ხარისხის მოსაპოვებლად

ხელმძღვანელი: ნიკოლოზ სამხარაძე _ თსუ სოციალურ და პოლიტიკურ
მეცნიერებათა ფაკულტეტი _ ასისტენტ-პროფესორი

თბილისი 2018

ანოტაცია

აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის შექმნა

მოცემული ნაშრომის თემა შეეხება ევროკავშირის აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის შექმნის წინაპირობებს და ამ პროგრამით გათვალისწინებული ღონისძიებებისა და მექანიზმების იმპლემენტაციის პროცესს აღმოსავლეთ ევროპაში. ამ რეგიონში ბოლო წლებში განვითარებული მოვლენები საერთაშორისო მედიისა და აკადემიური ინსტიტუტებისათვის მაღალი ინტერესის საგანს წარმოადგენს. აღმოსავლეთ ევროპაში 2009 წლიდან პარტნიორობის პროგრამით გათვალისწინებული ღონისძიებების განხორციელების წამოწყებამ ბიძგი მისცა რუსეთის ფედერაციისა და ევროკავშირის მეტოქეობის ახალ ეტაპზე გადასვლას, რადგან მოსკოვი ხსენებულ რეგიონს, კონკრეტულად პოსტ-საბჭოთა სივრცეს საკუთარი გავლენის ზონად აღიქვამს. ამ ფაქტის გათვალისწინებით რეგიონი საერთაშორისო ურთიერთობების მეცნიერების პერსპექტივიდან კიდევ უფრო საინტერესო გახდა, რადგან მიმდარე პროცესებზე დაკვირვებამ ახალი ცოდნის გაჩენის შესაძლებლობა გააჩინა აღმოსავლეთ ევროპის შესწავლის პროცესში. ნაშრომის მიზანია ევროკავშირის მიერ აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის შექმნის მაინსპირირებელი ფაქტორების იდენტიფიცირება და მათი თავისებურებების ახსნა. კვლევის ძირითად ფოკუსში მოქცეულია აღმოსავლეთ ევროპის ის ქვეყნები, რომლებიც ევროკავშირის წევრები არ არიან და ხსენებულ პროგრამაში სათანამშრომლოდ მოწვეული არიან, კერძოდ უკრაინა, ბელორუსი, მოლდოვა, საქართველო, სომხეთი და აზერბაიჯანი. კვლევის საგანია აღმოსავლეთ ევროპაში ევროკავშირისა და რუსეთს შორის მდებარე ქვეყნების საგარეო პოლიტიკური არჩევანი და ამ არჩევანის მიმართ ევროკავშირისა და რუსეთის ფედერაციის დამოკიდებულება, კერძოდ, ვაკვირდებით იმ ფაქტორებს, რომლებმაც

ზემოქმედება მოახდინეს ევროკავშირზე, რათა ამ უკანასკნელს აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამა შეექმნა. როგორც კვლევის შედეგებმა გვაჩვენა ევროკავშირის მხრიდან აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის შექმნის ინსპირატორი ფაქტორია ის მოცემულობა, რომ არასტაბილური პოლიტიკური ვითარება რეგიონში და რეგიონის ქვეყნების რუსეთის მხრიდან პოლიტიკური მოწყვლადობა აღმოსავლეთ ევროპისა და ზოგადად ევროპის უსაფრთხოების არქიტექტურას ზიანს აყენებს. კვლევა ასევე გვჩვენებს გავიგოთ თუ რა არის ის პრობლემები, რომელთა არსებობა განაპირობებს აღმოსავლეთ ევროპის პოლიტიკურ არასტაბილურობას და ხელს უწყობს რეგიონის ზოგიერთ ქვეყანაში რუსეთის გავლენის ჭარბად გავრცელებას. ნაშრომის სხვა და სხვა თავებში წარმოჩენილია თუ რატომ ამჯობინა ბრიუსელმა აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამაში ჩართული ქვეყნების ევროკავშირთან ინტეგრაციის პროცესის წამოწყება რუსეთთან ჰიპოთეტურად ნეიტრალური ბუფერული სახელმწიფოების არსებობას. გარდა ცვლადებს შორის მიზეზ-შედეგობრივი კავშირის დადგენისა ნაშრომში ასევე მივმართავთ საერთაშორისო ურთიერთობების ევრო-ინტეგრაციის თეორიასაც, რათა გასაგები გახდეს ევროკავშირის მოქმედება აღმოსავლეთ ევროპაში თეორიული პერსპექტივიდანაც. კერძოდ, „ნორმატიული ძალა _ ევროპა“ არის ის თეორია, რომლის მიხედვითაც იმისათვის, რომ ევროკავშირმა შეინარჩუნოს და განამტკიცოს საკუთარი საკუთარი ძირითადი ფასეულობებისა და ღირებულებების დაცვა, საჭიროა ეს ფასეულობები და ღირებულებები ევროპის მეზობელ ქვეყნებშიც გავრცელდეს და იმისა გათვალისწინებით, რომ ევროკავშირი მისაბამი, ნორმატიული ძალაა მისი ფასეულობები და ღირებულებების მეზობლად გავრცელება და დანერგვა სასარგებლო იქნება მეზობელი ქვეყნებისთვისაც და ევროკავშირის გავლენის საერთაშორისო სისტემაში გაზრდისთვისაც.

თ.თორდია

Annotation

Creation of Eastern Partnership Program

The theme of this work concerns the prerequisites for setting up the EU Eastern Partnership Program and implementation process of mechanisms and events envisaged by this program in Eastern Europe. Events developed in the region in recent years are of high interest for international media and academic institutions. Starting in 2009 in Eastern Europe, the initiative of implementing the components envisaged by the partnership program has given way to a new stage of the rivals between Russian Federation and European Union as Moscow sees the post-soviet space as its own zone of political influence. Taking into consideration this fact, the region became even more interesting from the perspectives of international relations, as the observation of the processes gives us opportunities to develop new knowledge in the field of Eastern European studies. The aim of the work is to identify and evaluate factors that influenced the EU to creating Eastern Partnership Program. The main focus of the research are the Eastern European countries that are not members of the European Union and are invited to cooperate in aforementioned program, namely these countries are: Ukraine, Belarus, Moldova, Georgia, Armenia and Azerbaijan. The subject of research is Eastern European countries foreign policy choices and the attitudes of the European Union and the Russian Federation towards these choices and also we are observe the factors that have impacted the EU to create Eastern partnership program. The results of the research showed us the fact that unstable political environment in Eastern Europe and the political vulnerability of the states of aforementioned region are the threat for security architecture of the Eastern Europe and for the EU itself. The study also helps us to understand what are the problems that provides political instability in the region and spread of Russian influence in some of the region's states. In other chapters of the word, it has been shown why Brussels preferred integration process of Eastern European countries instead of maintain

hypothetically neutral buffer states between EU and Russia. In addition to demonstrating a causal links between variables, we also address the theory of Euro-integration in order to understand the EU's actions in Eastern Europe in terms of theoretical perspective. The "normative power Europe" is the theory according to which European Union can maintain and strengthen its own basic values and these values must be spread in neighboring countries. According to this theory EU is a role model and normative power and spread of its values in neighboring countries will be good for themselves and this process also increases the EU's influence in the international system.

T. Tordia

სარჩევი

შესავალი.....	7
კვლევა თეორიულ და მეთოდოლოგიურ ქრილში.....	14
ლიტერატურის მიმოხილვა	17
ნაწილი I	21
1. არასტაბილური პოლიტიკური ვითარება ევროკავშირის აღმოსავლეთ სამეზობლოში	21
2. რუსეთის ზეგავლენა აღმოსავლეთ ევროპაზე და კონფლიქტები	25
3. ეკონომიკური პრობლემები, არადემოკრატიული მმართველობები, უკონტროლო მიგრაცია შენგენის ზონაში და ტრანსნაციონალური კრიმინალი....	31
4. დასავლელ პოლიტიკოსთა გამოხმაურება აღმოსავლელთა პრობლემებზე.....	35
ნაწილი II 1. ევროპა, როგორც ნორმატიული ძალა და აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამა	37
2. დასკვნა.....	40
ბიბლიოგრაფია.....	42

შესავალი

ევროკავშირის აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამა და ევროკავშირის სამეზობლოს პოლიტიკა შეიქმნა იმ მოსაზრებით, რომ ევროკავშირის წევრი ქვეყნების და თავად სუპრანაციონალური ორგანიზაციის, ევროკავშირის გრძელვადიანი პოლიტიკური და ეკონომიკური სტაბილურობის შესანარჩუნებლად მიზანშეწონილი იყო ხსენებულ ორგანიზაციას ეზრუნა სამეზობლოში სტაბილურობისთვის კონკრეტული პროგრამის და დღის წესრიგის საშუალებით. ევროკავშირის აღმოსავლეთ სამეზობლოში შექმნილმა ვითარებამ, კერძოდ ამ რეგიონის ქვეყნების პოლიტიკურმა და ეკონომიკურმა არასტაბილურობამ პოსტ „ცივი ომის“ პერიოდში გააჩინა ისეთი საფრთხეები და გამოწვევები ევროკავშირის წინაშე, როგორცაა უკონტროლო მიგრაცია, ტრანსნაციონალური კრიმინალური აქტივობები, რეპრესიულ რეჟიმებს გამოქცეული თავშესაფრის მაძიებლები და თავშესაფრის მაძიებლის ქოლგის ქვეშ ეკონომიკური მიგრანტების სიმრავლე.¹ ევროკავშირის სამეზობლოს ქვეყნების სუსტმა სახელმწიფოებრიობამ არა მხოლოდ ზემოთჩამოთვლილი რეალური გამოწვევები გააჩინა ევროკავშირის ცხოვრებაში, არამედ რეგიონისთვის დამახასიათებელმა კონფლიქტებმა, კორუფციამ და ფაქტობრივი სუვერენულობის რუსეთის მხრიდან მოწყვლადობამ ევროკავშირის უსაფრთხოებასა და პოლიტიკურ სტაბილურობასაც შეუქმნა პოტენციური საფრთხეები. ამიტომაც ევროკავშირის საგარეო პოლიტიკის ფარგლებში შემუშავდა აღმოსავლეთ საზღვრებზე განსახორციელებელი სამოქმედო გეგმა, რომელიც გამოიხატა ევროკავშირის აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამაში და თანამშრომლობისთვის მოწვეული ექვსი ქვეყნის (ბელორუსი, უკრაინა, მოლდოვა, საქართველო, სომხეთი, აზერბაიჯანი) და ბრიუსელის ურთიერთობაში.² ევროკავშირის გათვლით პროგრამის მთავარი მიზნები უნდა

¹ Zagorski, A. (2010). Eastern Partnership from the Russian Perspective. *Friedrich Ebert Stiftung*, 4.

² Shapovalova, N., & Boonstra, J. (2010). *The EU's Eastern Partnership: One year backwards*. Madrid: FRIDE.

ყოფილიყო აღმოსავლეთ მეზობლების ინტეგრაციის დონის გაზრდა ევროკავშირთან, პროგრამის მონაწილე ქვეყნების მთავრობების წახალისება კანონმდებლობის მოსაწესრიგებლად, მიგრაციის კონტროლი, მოქალაქეთა ეკონომიკური ჩართულობის გაზრდა ქვეყნის შიგნით და ევროკავშირის ბაზართან ურთიერთობაში, ტრანსნაციონალურ კრიმინალთან ერთობლივი ძალებით ბრძოლა და პოლიტიკური სტაბილურობისთვის ხელშემწყობი ბერკეტების შექმნა, ვიზა-ლიბერალიზაცია და პროგრამის მონაწილე ქვეყნების მხრიდან ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულების დადება.³საერთაშორისო ურთიერთობების პერსპექტივიდან ყოველივე ზემოხსენებულმა გარემოებამ და ევროკავშირის მიზნებმა აღმოსავლეთ ევროპაში კიდევ უფრო საინტერესო გახადეს რეგიონზე და მის პერსპექტივებზე დაკვირვება, ვიდრე აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის იმპლემენტაციის პროცესის დაწყებამდე იყო რეგიონში. ამის მიზეზი კი ისაა, რომ რუსეთი მის მიერ ახლო სამეზობლოდ მიჩნეულ გეოგრაფიულ რეგიონში ევროკავშირის გააქტიურებას არ მიესალმა და კონტროლებისთვის მზადებას შეუდგა, რამაც ორი დიდი გეო-პოლიტიკური ძალის, ევროკავშირისა და რუსეთის ფედერაციის მეტოქეობას ახალი მასშტაბები შესძინა⁴და ვინაიდან ევროკავშირის აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამა მიმდინარე პროცესია ისევე, როგორც რუსეთის აგრესიული პოლიტიკა „ახლო სამეზობლოში“, საკითხი აქტუალურობასა და ინტერესს არ კარგავს, რადგან მასზე დაკვირვება და მისი გამოწვლილვით შესწავლა საშუალებას იძლევა ახალი ცოდნა გაჩნდეს საერთაშორისო ურთიერთობების სფეროში, კონკრეტულად აღმოსავლეთ ევროპისა და რუსეთ-ევროკავშირის ურთიერთობების ველში.

აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის ევროკავშირის მიერ ინიცირება ერთგვარ გამოცანას, „ფაზლს“ აჩენს მკვლევარისათვის, რადგან ამ პროგრამის

---

³ Åslund, A. (2013). Ukraine's Choice: European Association Agreement or Eurasian Union? *Policy Brief*, 2-4.

⁴ Haukkala, H. (2009). *From Zero-Sum to Win-Win? The Russian Challenge to the EU's Eastern Neighbourhood Policies*. Sweden: Swedish Institute for European Policy Studies.

შემქმნელთა მთავარი მოტივატორი უსაფრთოებაზე ზრუნვა იყო ორგანიზაციის აღმოსავლეთ საზღვრების მიმართულებით, ხოლო მთავარ მეტოქეს და გამომწვევ ძალას აღმოსავლეთით ევროკავშირისთვის რუსეთის ფედერაცია წარმოადგენს ევროპული გაერთიანების მხარდამჭერ იდეოლოგთა პერსპექტივიდან და ამ ვითარებაში აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამით გათვალისწინებული ნაბიჯების, მაგალითად ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულების იმპლემენტაცია – რაც აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნების ევრო-კავშირთან ასოცირებას და მასთან მზარდ ინტეგრაციას გულისხმობს – ევროპული ინტერესის არეალს რუსეთის ფედერაციის საზღვრებს უახლოვებს და აქვე შეიძლება ჰიპოტეტური ვარაუდის გამოთქმა, რომ თუ ოდესმე აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამაში ჩართული ქვეყნები ევროპულ პერსპექტივას მიიღებენ და ევროკავშირის სრული წევრები გახდებიან, ევროკავშირისა და რუსეთის ფედერაცია უშუალოდ გაუმეზობლდებიან ერთმანეთს ევროპის მთელ პერიმეტრზე. მართალია ევროკავშირს და „ნატოსაც“ საზღვარი რუსეთთან აქამდეც ქონდათ, თუმცა თუ აქამდე ევროკავშირს უშუალო საზღვარი რუსეთთან მხოლოდ ფინეთის, ბალტიისპერიტის სამი ქვეყნის, ესტონეთის, ლატვიისა, ლიეტუვას და კერელიის პატარა, ანკლავური გეოგრაფიულ-პოლიტიკური წარმონაქმნის გავლით პოლენეთის გასწვრივ ქონდა, აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის მონაწილე ქვეყნების ევროკავშირში სრული ინტეგრაციის შემთხვევაში ხსენებული ორი გეო-პოლიტიკური ძალა ერთმანეთს გაუმეზობლდება ევროპის კონტინენტის მთელ პერიმეტრზე, სკანდინავიიდან შავ ზღვამდე და შედარებით ნაკლებად მოსალოდნელ პერსპექტივაში კასპიის ზღვამდეც კი (ამ უკანასკნელი ვარიანტის ნაკლებად მოსალოდნელობას აზერბაიჯანის აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამაში საქართველოსთან და უკრაინასთან შედარებით ამ ეტაპზე მინიმალისტური ჩართულობა განაპირობებს).⁵ გარდა ამისა იმ შემთხვევაში კი, თუ აღმოსავლეთ ევროპის პარტნიორობის პროგრამა მოწვეული ქვეყნების ევროკავშირთან ასოცირებით და სხვა ინტეგრაციული პოლიტიკებით შემოიფარგლება, ევროკავშირის პოლიტიკური ოფიციალური, ხელშეკრულებებით

⁵ Park, J. (2014). The European Union's Eastern. *Council on Foreign Relations* , 5-7.

დადასტურებული ინტერესის სფერო მაინც რუსეთის საზღვართან გაივლის – ამისთვის, თითქმის მთელი ევროპის პერიმეტრზე ევრო-კავშირს, მას მიმხრობილ ქვეყნებსა და რუსეთის ფედერაციას შორის საზღვრის გასაჩენად საკმარისია პარტნიორობის მონაწილე ექვსი ქვეყნიდან თუნდაც მხოლოდ უკრაინის ევროკავშირთან ასოცირება დასრულებულიყო წარმატებით, გათვალისწინებით უკრაინის გეოგრაფიული მდებარეობისა და ზომებისა. უკრაინამ კი, ისევე როგორც საქართველომ და მოლდოვამ ასოცირების ხელშეკრულებას ხელი უკვე მოაწერა და მისი რატიფიკაციაც მოახდინა.⁶

ზემოთ აღწერილი სცენარი კი გარკვეულწილად განსხვავებულია იმისგან, რაც ზოგადად ისტორიიდან და თანამედროვეობიდან ვიცით, კერძოდ, ზოგჯერ დიდი ან საშუალო გეო-პოლიტიკური ძალები ერთმანეთისგან დისტანცირებას და ერთმანეთს შორის ბუფერული ზონების გაჩენას უფრო ანიჭებენ უპირატესობას – თუ ამის შესაძლებლობას გეოგრაფია და პოლიტიკური დღის წესრიგი იძლევა – ვიდრე ერთმანეთის გამეზობლებას, რადგან საერთო საზღვრის არსებობის შემთხვევაში მეტია რისკი და შანსი ორი მეტოქე ძალის ურთიერთობებში სირთულეების გადრმავეების მომენტში უშუალო შემხებლობაში მოსვლის და პროცესის კონფლიქტში გადაზრდის, შესაბამისად უსაფრთოების მორყევის. თუმცა აქ საკვანძო სიტყვებია – თუ ამის შესაძლებლობას გეოგრაფია და პოლიტიკური ვითარება იძლევა. ხოლო როცა პოლიტიკური ვითარება ისეთია, რომ ორ მეტოქე პოლიტიკურად დომინანტ მოთამაშეს შორის ურთიერთობები იძაბება, ისინი ბუფერულ ზონაში გავლენის მოპოვებას ცდილობენ ერთმანეთის შიშით, რომ პირველმა მეორეს არ დაასწროს ბუფერული ზონის დაკავება. გვექონდა თუ არა უკანასკნელ მსგავს შემთხვევასთან ადგილი ევროკავშირისა და რუსეთის ფედერაციის ურთიერთობების შემთხვევაში გამოწვლილვით ნაშრომის ძირითად ნაწილში განვიხილავთ და ვნახავთ, თუმცა მანამდე მიზანშეწონილი იქნება

---

⁶ Silander, D., & Nilsson, M. (2016). Democracy and Security in the EU's Eastern Neighborhood? Assessing the ENP in Georgia, Moldova, and Ukraine. *Democracy and Security*, 50.

ბუფერული ზონის დეფინიცია მოვიყვანოთ და მივუსადაგოთ ჩვენი დაკვირვების რეგიონს.

ბუფერული სახელმწიფოს შესახებ აკადემიური ლიტერატურა საერთაშორისო ურთიერთობების მეცნიერებაში საკმაოდ მწირია, მასზე მკვლევარები როგორც წესი დიდი სახელმწიფოების მეტოქეობის და დიდ სახელმწიფოებს შორის გეოგრაფიულად მოქცეული პატარა სახელმწიფოების როლის კონტექსტში წერენ. მიუხედავად ამისა რამდენადმე შეთანხმებული და გაზიარებული ცნება ბუფერული სახელმწიფოს შესახებ მაინც მოგვეპოვება. მერიამ ვებსტერის ინგლისური ენის ლექსიკონში ვკითხულობთ, რომ ბუფერული არის პატარა ნეიტრალური სახელმწიფო, რომელიც მოქცეულია პოტენციურად მეტოქე მასზე დიდ ერებს / სახელმწიფოებს შორის.⁷ აქ მნიშვნელოვანია, ყურადღება გავამახვილოთ იმ ფაქტზე, რომ საერთაშორისო ურთიერთობების ველში პატარად აღქმული ქვეყანა ყოველთვის არ არის მართლაც პატარა თავისი სხვა და სხვა ან ყოველი მახასიათებლით. საერთაშორისო ურთიერთობების მკვლევრის აღქმაში ქვეყანას პატარად შესაძლოა აქცევდეს მისი ბევრად დიდი და ძლიერი მეზობელი. მაგალითად, ჩვენი დაკვირვების ერთერთი ქვეყანა, უკრაინა სულაც არ არის გეოგრაფიულად ან მოსახლეობის რაოდენობის მიხედვით პატარა ქვეყანა ევროპის, გეოგრაფიული ევრაზიისა და თუნდაც მსოფლიოს მასშტაბით, მაგრამ მისი მეზობელია ერთის მხრივ რუსეთის ფედერაცია – ატომური ქვეყანა, გაეროს უშიშროების საბჭოს მუდმივი წევრი, ტერიტორიულად ყველაზე დიდი სახელმწიფო პლანეტაზე და ბოლო ორი საუკუნის განმავლობაში მუდმივად მსოფლიოს დომინანტური სახელმწიფოების რიგში მყოფი – ხოლო მეორეს მხრივ ევრო-კავშირი, მსოფლიოს ყველაზე დიდი და ძლიერი სუპრანაციონალური ორგანიზაცია, რომლის წამყვანი წევრი ქვეყნები ამავე დროს არიან მსოფლიოში ყველაზე ძლევამოსილი სამხედრო ორგანიზაციის, „ნატოს“ წევრები. სწორედ ეს გარემოება აქცევს უკრაინას საერთაშორისო ურთიერთობების პერსპექტივიდან პატარა ქვეყნად საერთაშორისო სისტემაში.

⁷ <https://www.merriam-webster.com/dictionary/buffer%20state>. (n.d.).

აღწერილი „ფაზლის“ გათვალისწინებით იბადება საკვლევი ძირითადი კითხვა: რა პოლიტიკურმა ფაქტორებმა განაპირობეს ევროკავშირის მიერ აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის შექმნა და რა იყო კონკრეტულად ის ფაქტორი, რომელმაც გადაწონა რისკი, რაც თან ახლავს ევროკავშირის და მასთან ასოცირებული ქვეყნების საზღვრების რუსეთთან ევროპის კონტინენტის მთელ პერიმეტრზე გამეზობლებას?

აღნიშნულ კითხვაზე ჰიპოთეზის სახით შემდეგი პასუხი მოგვეპოვება: აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის შექმნა განაპირობა ევროკავშირის აღმოსავლეთით მდებარე წევრი ქვეყნების, პირველ რიგში პოლონეთის და ბალტიისპირეთის რესპუბლიკების შეშფოთებამ რუსეთის გავლენის მათ მეზობლად და საზღვრებთან გავრცელებასთან დაკავშირებით, ასევე მათ საზღვრებთან უსაფრთხოების გაძლიერების, ეკონომიკური სტაბილურობისა და დემოკრატიული მმართველობების დამკვიდრების გზით მათ მეზობლად მდებარე ქვეყნების რუსეთის მხრიდან პოლიტიკურად მოწყვლადობის პოტენციალის შემცირების აუცილებლობამ.

მოცემულ ნაშრომში გვაქვს შემდეგი ცვლადები:

ა) დამოუკიდებელი: ევროკავშირის აღმოსავლეთ საზღვრებთან არასტაბილური პოლიტიკური ვითარება

ბ) დამოკიდებული: ევროკავშირის აღმოსავლეთ საზღვრებთან უსაფრთხოება.

ცვლადების ოპერაციონალიზაციისთვის გამოვიკვლევთ როგორ მოახდინა გავლენა არასტაბილურმა პოლიტიკურმა ვითარებამ აღმოსავლეთ ევროპაში,

კერძოდ, არადემოკრატიულმა მმართველობებმა, რუსეთის ზეგავლენამ და მის მიერ რეგიონის ქვეყნების პოლიტიკურმა მოწყვლადობამ, რეგიონის ქვეყნების კონფლიქტებმა, ეკონომიკურმა პრობლემებმა და მას მოყოლილმა უკონტროლო მიგრაციამ შენგენის ზონაში და მიგრირებულთა კრიმინალურ წრეებში ინფილტრაციამ ევროკავშირის და განსაკუთრებით ევროკავშირის აღმოსავლელი წევრების უსაფრთხოების არქიტექტურის წინაშე გამოწვევების იმ მასშტაბით დაყენება, რომ ევროკავშირის აღმოსავლეთ წევრი ქვეყნების და შვედეთის წინამძღოლობით საჭირო გახდა ევროკავშირის აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამა შეექმნა მისი აღმოსავლელი მეზობლების მასთან ასოცირებისა და მზარდი ინტეგრაციისათვის.

კვლევა თეორიულ და მეთოდოლოგიურ ჭრილში

საერთაშორისო ურთიერთობების ველში და ზოგადად სოციალურ მეცნიერებებში ჩატარებული კვლევისას ხშირად ან პრაქტიკულად არასდროს არ არის შესაძლებელი ცვლადებს შორის მიზეზ-შედეგობრიობა საბუნებისმეტყველო მეცნიერებებისთვის დამახასიათებელი სიზუსტით დადგინდეს, ამიტომაც ჩვენს სფეროში ხშირად კრიტიკულ აუცილებლობას წარმოადგენს მოვლენის ახსნისათვის საერთაშორისო ურთიერთობების მეცნიერების ფარგლებში არსებულ თეორიებს მივმართოთ, რათა კვლევის ვალიდურობა განვამტყიცოთ და მოვლენა არა მხოლოდ ცვლადებს შორის კორელაციისა და მიზეზ-შედეგობრიობის დადგენის გზით ავხსნათ, არამედ ასევე ვაჩვენოთ, რომ მისი, მოვლენის ან ფენომენის თავისებურება და მახასიათებლები საერთაშორისო ურთიერთობების თეორიითაც დასტურდება ან / და განმტკიცებულია.

ჩვენი კვლევის ფორმატში მიზანშეწონილი იქნება თუ ევრო-ინტეგრაციის თეორიებიდან შევარჩევთ იმ თეორიას, რომელიც ევროკავშირის მხრიდან აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის შექმნას და ევროკავშირის ინტერესებისა და მასთან ასოცირებული ქვეყნების საზღვრების _ დასავლეთის, კერძოდ და უშუალოდ ევროკავშირის პოტენციურ და მიმდინარე გამომწვევ მეტოქესთან _ რუსეთის ფედერაციის საზღვრებთან ევროპის კონტინენტის სრულ პერიმეტრზე გამეზობლების პოლიტიკურ საფუძვლებს განამტკიცებს და წარმოაჩენს. ასეთ თეორიად კი „ევროპა, როგორც ნორმატიული ძალა“ (Normative power Europe) გვესახება, რადგან ამ თეორიის მიხედვით ევროკავშირი წარმოგვიდგება არსებულთა შორის უკეთეს და მისაბამ პოლიტიკურ სისტემად, რომლისგანაც მეზობლებმა პოლიტიკური სტრუქტურის მოწყობის მექანიზმები უნდა ისწავლონ და გადაიღონ. ამ თეორიის მიხედვით ევროპის უსაფრთხოებისთვის პრინციპულად მნიშვნელოვანია ის, რომ ევროპამ (იგულისხმება ევროკავშირი) საკუთარი ღირებულებები და ფასეულობები როგორც თავად და ახალ შემატებული წევრ ქვეყნებში უნდა შეინარჩუნოს და განამტკიცოს, ასევე სამეზობლოშიც უნდა

გაავრცელოს.⁸ ამ ბოლო წინადადების პრაქტიკული გამოხატულება კი სწორედ ევროკავშირის აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამაა, რასაც ნაშრომის შემდეგ, ძირითად ნაწილში დაწვრილებით და გამოწვლილვით წარმოვაჩინთ და განვიხილავთ. ეს თეორია, კონცეპტი – „ევროპა, როგორც ნორმატიული ძალა“ – იან ჯეიმს მანერსის მიერ იქნა პოპულარიზებული 2002 წლიდან და გულისხმობს, რომ ევროკავშირის ძალუმს იყოს მისაბაძი მოდელი მისი მეზობლებისთვის ფასეულობითი და ღირებულებითი თვალსაზრისით და ვინაიდან 1950-იანი წლებიდან ევროკავშირი მუდმივად იზრდება, საჭიროა, რომ მისი ძირითადი ხუთი ფასეულობა – მშვიდობა, თავისუფლება, დემოკრატია, კანონის უზენაესობა და ადამიანის უფლებების პატივისცემა, ისევე როგორც, მეორეული ღირებულებები: სოციალური სოლიდარობა, ანტი-დისკრიმინაცია, მდგრადი განვითარება და კარგი მმართველობა – განმტკიცდეს ახალი წევრი ქვეყნების ფარგლებში და სამეზობლოში იმისათვის, რომ ევროკავშირმა შეინარჩუნოს და გაზარდოს მისი როლი, როგორც ნორმატიული ძალისა საერთაშორისო სისტემაში. მართლაც, პოსტ „ცივი ომის“ პერიოდში საბჭოთა კავშირის დაშლის შედეგად წარმოქმნილი ახალი აღმოსავლეთ ევროპული სახელმწიფოები მოკლებულნი არიან რა მეტნაკლებად ერთგვაროვანი განვითარების უწყვეტობას (მოგეხსენებათ საბჭოთა კავშირის დაშლას ცენტრალიზებული დაგეგმარებული ეკონომიკიდან თავისუფალ ბაზარზე ქაოტურად, მოუწესრიგებლად გადასვლა მოჰყვა ახალი რესპუბლიკების მხრიდან, რასაც თან ახლდა სახელმწიფოს მართვის სიძნელეები ახალ რეალობაში ნავიგაციისთვის ცოდნის არ არსებობის ან სიმწირის გამო) და პოლიტიკური მემკვიდრეობითობის ტრადიციას, მათთვის მისაღები გამოსავალი უნდა იყოს მეზობელი ევროპისთვის მიბაძვა, ამ უკანასკნელის გამოცდილების გაზიარება და მასთან ინტეგრაცია, რის საშუალებასაც სწორედ აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამა იძლევა. „ახალი ველოსიპედის“ გამოგონებისთვის აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებს იმყოფებიან რა რუსეთის მხრიდან პოლიტიკურად მოწყვლად ატმოსფეროში, არც დრო აქვთ და არც რესურსი. მათი ევროპულ

---

⁸ Manners, I. J. (2010). *As You Like It: European Union Normative Power in the European Neighbourhood Policy*. London: Palgrave Macmillan.

პოლიტიკურ სტრუქტურებთან ინტეგრაცია ეფექტიანობის თვალსაზრისით დამზოგავი იქნება დროისა და რესურსებისა, რადგან სხვის გამოცდილებაზე მოუწევთ სწავლა და არა საკუთარ შეცდომებზე, რომლის დაშვებაც უკვე უხვად მოასწრეს, გამოსწორება კი ძნელად, თუმცა ამაზე ვრცლად ძირითად ნაწილში ვისაუბრებთ.

მეთოდოლოგიური თვალსაზრისით კვლევა ძირითადად აღწერილობითი ხასიათისაა და გამოყენებულია კვლევის თვისებრივი მეთოდები. კერძოდ, ისტორიული მეთოდისა და შემთხვევის შესწავლის (Case Study) საშუალებით ვიხელმძღვანებლებთ კვლევისას. ისტორიული მეთოდის საშუალებით გამოვარკვევთ იმ ემპირიულ საბუთებსა და ფაქტებს, რომლებმაც განაპირობეს აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის შექმნა და მასში აღმოსავლეთ ევროპის ზოგიერთი ქვეყნის ჩართვა და ერთგვარად მოვახდენთ წარსულის რეპრეზენტაციას და მასზე დაფუძნებით აწმყოში და უახლოეს წარსულში ხსენებული პროგრამის უწყვეტი იმპლემენტაციის თავისებურებებს განვიხილავთ, ხოლო შემთხვევის შესწავლის საშუალებით ემპირიულად შევისწავლით იმ მოვლენებს, რომლებმაც განაპირობეს ევროკავშირის ინტერესი აღმოსავლეთ ევროპის ზოგი ქვეყნის მათთან ინტეგრირებისათვის და იმ გარემოებებს, რომლებმაც აღმოსავლეთ ევროპის ზოგი ქვეყნის მხრიდან განაპირობეს სურვილი ესარგებლათ აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამით და აერჩიათ პოლიტიკურად ევროკავშირთან ასოცირება და მზარდი ინტეგრაცია ევროპული ერების ოჯახთან. კვლევისთვის გამოვიყენებთ მეორად წყაროებს, აკადემიურ ლეტერატურას, წიგნებსა და სტატიებს, რომლებიც რელევანტურია ჩვენი კვლევის საგანთან მიმართებით, თუმცა ასევე ზოგ შემთხვევაში დავეყრდნობით პირველად წყაროებსაც, იქნება ეს ასოცირების ხელშეკრულება, ქვეყნების პირველი პირების განცხადებები თუ სხვა მსგავსი, კერძოდ იმ დოკუმენტებსა და პერსონების განცხადებებს, რომლებიც უკავშირდებიან და წვლილი მიუძღვით აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის იმპლემენტაციის იმ სახით განხორციელებაში, როგორსაც დღეს აქვ ადგილი.

ლიტერატურის მიმოხილვა

წელს, 2019 წელს აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამა საიუბილეო, მეათე წელს აითვლის, რასთან დაკავშირებითაც ევროკავშირისა და პროგრამაში ჩართული ქვეყნების მონაწილეობით, როგორც ევროკავშირის საგარეო მოქმედების სამსახურის ვებ-გვერდი გვაუწყებს ასამდე სადღესასწაულო ღონისძიება არის დაგეგმილი. თუმცა სანამ საქმე სადღესასწაულო ღონისძიებებამდე მივიდოდა ქვეყნებმა გაწიეს მძიმე რუტინული სამუშაო პროცესი, რათა ხსენებული პროგრამის ნაწილობრივ მაინც იმპლემენტაცია მომხდარიყო და მძიმე შრომას წვევენ ახლაც, რათა ეს პროცესი მომავალშიც გაგრძელდეს და პროგრამით იმ ქვეყნებმაც ისარგებლონ, რომლებმაც აქამდე ასოცირების ხელშეკრულებას ხელი არ / ვერ მოაწერეს, კერძოდ ბელორუსმა, სომხეთმა და აზერბაიჯანმა.

ევროკავშირის აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამა 2009 წელს შეიქმნა. აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის შექმნის ინიციატივა 2008 წლის მაისის პოლონურ-შვედურ წინადადებიდას ეფუძნება, მას წინ უძღოდა ევროპული საბჭოს მიერ კომისიის მოწვევა საკითხის განსახილველად და წინადადების მოსამზადებლად. ხოლო უკვე 2009 წლის 7 მაისს პრელაში ევროკავშირმა წარმოადგინა აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამა.⁹ პროგრამა ევროკავშირში მუშავდებოდა, მაგრამ მის სააშკარაოზე გამოტანას დიდი კამათი და დავა უძღოდა წინ ევროკავშირის წევრი ქვეყნების სხვა და სხვა წარმომადგენლების მხრიდან, რადგან 2008 წლის აგვისტოს ომი რუსეთ-საქართველოს შორის ახალი დასრულებული იყო და პროგრამის მიმართ სკეპტიკურად განწყობილი ევროკავშირში გადაწყვეტილების მიმღები შიშობდნენ, რომ ამ ინიციატივის სააშკარაოზე გამოტა კიდევ უფრო დამაბავდა და ბიძგს მისცემდა რუსეთსა და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებს შორის პოლიტიკურად მადესტაბილიზებელ

⁹ Gromadzki, G. (2008). Eastern Partnership – Commentary. *Analiza* , 1-3.

ინტერაქციას. ამავე პერიოდს დაემთხვა რუსეთის ფედერაციის მხრიდან საქართველოს კონფლიქტური რეგიონების, აფხაზეთისა და სამხ. ოსეთის დამოუკიდებელ სახელმწიფოებად აღიარება. ეს კი აძლიერებდა სკეპტიკოსთა მოლოდინს იმის შესახებ, რომ რუსეთი იმ შემთხვევაში თუ ევროკავშირს მზარდ პოლიტიკურ და რაც მთავარია პრაქტიკულ, ხელშესახებ, განხორციელების პროცესში მყოფ ინტერესს (როგორცაა აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამა და მისგან გამომდინარე პოლიტიკები) შეამჩნევდა აღმოსავლეთ ევროპაში, ყველა საშუალებას გამოიყენებდა, მათ შორის ძალადობრივს იმისათვის, რომ დაეკავებინა შეძლებისდაგვარად ის ტერიტორიები _ ფიზიკურად ან / და გავლენის თავსმოხვევის საშუალებით _ რომლებიც მას ევროკავშირიდან გეოგრაფიულად გამოყოფდა. თუმცა საბოლოოდ პოლონურმა და ბალტიისპირული ქვეყნების, ესტონეთის, ლატვიისა და ლიეტუვის _ რომლებიც ალბათ ყველაზე მძაფრად და ნათლად აღიქვამდნენ აღმოსავლეთ ევროპაში რუსეთის გავლენის ზრდას და მათ წინაშე მიახლოებულ საფრთხეებს (ნიშანდობლივია, რომ ჩამოთვლილი ქვეყნების ევროკავშირში გაწევრიანებასაც აღმოსავლეთ პარტნიორობის მსგავსი საინტეგრაციო პოლიტიკები უძღოდა წინ მაშინაც შვედეთის თაოსნობით(!)) _ პოზიციებმა გადასძალა და ევროკავშირის აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამამ დღის სინათლე იხილა.

აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამა ექვს ქვეყანას მოიცავს _ უკრაინას, ბელორუსს, მოლდოვას, საქართველოს, სომხეთს და აზერბაიჯანს და ამ ქვეყნებთან ურთიერთობაში კონცენტრირებულია ოთხ სამოქმედო ასპექტზე: ორმხრივ და მრავალმხრივ ურთიერთობებზე, მმართველობაზე და ფინანსურ დახმარებაზე. ორმხრივი ურთიერთობების ჭრილში აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამა ითვალისწინებს ასოცირების ხელშეკრულებების დადებას, რაც ასევე მოიცავს გაძლიერებულ სავაჭრო ურთიერთობებსა და გაზრდილ პოლიტიკურ დიალოგს ევროკავშირსა და პროგრამაში ჩართულ ქვეყნებს შორის, ხოლო მრავალმხრივი ურთიერთობების ფორმატში ფოკუსი კეთდება ენერგეტიკულ პროექტებზე. აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამა ასევე ისახავს მიზნად ხელი შეუწყოს სოციალურ განვითარებას და შექმნას სტაბილური, გაუმჯობესებული

ადმინისტრაციული შესაძლებლობები, გააძლიეროს რეგიონული თანამშრომლობა მაღალი და საშუალო დონის საერთაშორისო აქტორების ჩართულობით. პროგრამის ძირითადი პრაქტიკული მიზნები მოიცავს თავისუფალი სავაჭრო არეალის შექმნას და ეტაპობრი ვიზა-ლიბერალიზაციას. ინიციატივა ასევე ითვალისწინებს პროგრამის მონაწილე ქვეყნების სახელმწიფოებისა თუ მთავრობის მეთაურებისა და საგარეო საქმეთა მინისტრების რეგულარულ შეხვედრებს წელიწადში ორჯერ. ევროპის საინვესტიციო ბანკმა კი მზადყოფნა გამოთქვა დააფინანსოს საინვესტიციო პროექტები.¹⁰

ევროკავშირი აცხადებს, რომ აღმოსავლეთ პარტნიორობის მთავარი მიზანია, ხელი შეუწყოს მასში ჩართული ქვეყნების რამდენადაც შესაძლებელია ევროკავშირთან პოლიტიკურ ასოციაციას და ეკონომიკურ ინტეგრაციას, რადგან უსაფრთხოება, სტაბილურობა, კეთილდღეობა, დემოკრატია და კანონის უზენაესობა აღმოსავლეთ ევროპაში და სამხრეთ კავკასიაში ევროკავშირისთვის პრიორიტეტია. ამ დროისათვის ევროკავშირს ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო არეალი (DCFTA) ხელშეკრულებებით გავრცელებული აქვს საქართველოზე, მოლდოვაზე და უკრაინაზე.

ძირითადად, რაც ზემოთ დავწერეთ აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის ის პრაქტიკული გამოხატულებებია, რომლებიც პროგრამის მონაწილე ქვეყნების ევროკავშირთან ინტეგრაციასა და პოლიტიკურ ასოცირებას უზრუნველყოფს, თუმცა მთავარი ასპექტი, რაც პროგრამას თან ახლავს უშუალოდ პოლიტიკური, სტრატეგიული ყაიდისაა. კერძოდ, პროგრამის იმპლემენტაციის კომპონენტები წაკითხვისას კი გამოიყურება განსახორციელებლად მეტ-ნაკლებად უმტკივნეულოდ, მაგრამ რეალობაში რუსეთის ფაქტორმა და მის მიერ ამ

---

¹⁰ Cianciara, A. (2008). *The Union for the Mediterranean and the Eastern Partnership: Perspectives from Poland, Czech Republic and Hungary*. Warsaw: Institute of Public Affairs .

პროგრამის მტრულად აღქმამ მასსა და მეზობელ უკრაინას შორის თითქმის სრულმასშტაბიანი ომის გაჩაღებას შეუწყო ხელი. ეს კი ნათელს ჰყოფს, რომ პროგრამის იმპლემენტაციის ეტაპი სახელმწიფოებს შორის განხილულია, როგორც პროგრამის მონაწილე ქვეყნების მხრიდან პოლიტიკური მიმხრობა ორ მეტოქე გეო-პოლიტიკურ ძალას შორის ერთერთის სასარგებლოდ. ამ ეტაპზე უკრაინამ, საქართველომ და მოლდოვამ არჩევანი ევროკავშირზე გააკეთეს, ხოლო სომხეთმა და განსაკუთრებით ბელორუსმა რუსეთის ფედერაციის სასარგებლოდ. აზერბაიჯანის პოზიცია სრულად ჯერ არ გამოვლენილა, ის დამოუკიდებლად ცდილობს ევროკავშირთან შეთანხმებების მიღწევას და კავშირების გაზრდას. გარდა ამისა, დასავლელი, უკრაინელი და ქართველი უმაღლესი თანამდებობების პოლიტიკოსების მხრიდან პროგრამის იმპლემენტაციის კონტექსტში მუდმივად კეთდებოდა განცხადებები, რომ ქვეყნებს აქვთ უფლება დამოუკიდებლად გააკეთონ არჩევანი ევროკავშირსა და რუსეთის „ევრაზიულ სივრცეს“ შორის, რასაც რუსეთის მხრიდან ე.წ ახლო სამეზობლოს ცნებაზე აპელირება და მასში რუსეთის როლის განსაკუთრებულობაზე განცხადებები უპირისპირდებოდა. ეს კი აშკარას ხდის, რომ აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნები აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამაში ჩართვა-თავის შეკავების გადაწყვეტილების მიღებით გეო-პოლიტიკურ არჩევანს აკეთებენ, რასაც ზოგჯერ ერთერთი დაპირისპირებული დიდი ძალის, ამ შემთხვევაში რუსეთის ფედერაციის მხრიდან მეზობლებზე პირდაპირი აგრესიაც მოჰყვება ხოლმე. ამ შემთხვევაში მსგავს მოცემულობასთან გვექონდა ადგილი უკრაინის მხრიდან ასოცირების ხელშეკრებულების გაფორმების გადაწყვეტილების მიღებისას, რასაც რუსეთმა უკრაინის რეგიონის, ყირიმის ნ.კ-ის სრული ანექსირებით უპასუხა და ამავე დროს კიდევ ორ უკრაინულ სეპარატისტულ რეგიონში ლუგანსკსა და დონბასში არამხოლოდ სიტუაციის ესკალაციას შეუწყო ხელი, არამედ ამბოხებულებს მიემხრო, რომლებიც ამბოხების ერთერთ მთავარ მიზეზად უკრაინის მხრიდან პრო-ევროპული არჩევანის გაკეთებას აცხადებდნენ. ვფიქრობთ, ამით ბევრი რამ ნათქვამია და ზოგი რამ პროგნოზირებადიც, კერძოდ ძალთა მეტოქეობის პოლიტიკის მინიმუმ ევროპის კონტინენტზე ახალ ეტაპზე გადასვლა.

ნაწილი I

1. არასტაბილური პოლიტიკური ვითარება ევროკავშირის აღმოსავლეთ სამეზობლოში

პოლიტიკური არასტაბილურობა აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში სამარკო ნიშნად იქცა 1990 წლებიდან, რომელიც მეტ-ნაკლები ინტენსივობით დღემდე ხან მწვავდება და ხან იკლებს. ჩვენი დაკვირვების ფოკუსში ამ ასპექტში ძირითადად მოქცეულია უკრაინა და საქართველო, რადგან ისინი არიან რუსეთის ის უშუალო მეზობლები, რომლებმაც პრო-ევროპული არჩევანი გააკეთეს აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის ფარგლებში და არა მხოლოდ და ასევე მეტწილად ისინი ქმნიან გეოგრაფიულ საზღვარს ევროპის მთელ პერიმეტრზე რუსეთთან, რაც თავის მხრივ განაპირობებს მათი როლის წინ წამოწევას ევრო-კავშირისა და რუსეთის მეტოქეობის კონტექსტში.

როგორც აღვნიშნეთ პოლიტიკური არასტაბილურობა რეგიონის სამარკო ნიშანია ჯერ კიდევ 90-იანი წლებიდან. მას შემდეგ რაც საბჭოთა კავშირი დაიშალა რეგიონში ახლად წარმოქმნილ ქვეყნებს ახალ რეალობებთან დამოუკიდებლად მოუწიათ გამკლავება. ყველაზე რთული დაგეგმარებული ეკონომიკიდან საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის პროცესი აღმოჩნდა, რამაც თან მოიტანა სოციალური უთანსწორობის კრიტიკულად გაღრმავება და ახალ მოთხოვნებზე მოსახლეობის მხრიდან ფეხის ვერ აწყო. ყოველივე ამის შედეგად კი მიტინგები და ყველა მიტინგზე მთავრობის გადადგომის მოთხოვნა დღიურ რუტინად იქცა იმ ათიათასობით მოქალაქისთვის, რომლებმაც ახალ დროში საკუთარი ადგილი ვერ იპოვეს ან ეს ადგილი არ აკმაყოფილებდათ. განსაკუთრებით 90 წლებში ქვეყნები ჩაეშვნენ კორუფციის ქაობში, რომელიც არა მხოლოდ ეკონომიკურ არამედ ცხოვრების ყველა შრეს მოიცავდა იქნებოდა ეს საგანმანათლებლო სფერო თუ

სამსახურებრივი დაწინაურების პროცესი. უმუშევართა რაოდენობამ კრიტიკულ ზღვრებს მიაღწია, კანონისა და სამართლის ადგილი დაიკავეს კრიმინალურმა ავტორიტეტებმა და მათთან დაახლოებულმა კორუმპირებულმა მმართველებმა მმართველობის სხვა და სხვა დონეზე. ყველაფერი აღწერილი ზოგადად რეგიონისთვის იყო დამახასიათებელი, თუმცა განსაკუთრებით უკრაინისა და საქართველოსათვის. ამ რეალობაში და მუდმივ პოლიტიკურ ანტაგონიზმში განვლო 90-იანმა წლებმა უკრაინასა და საქართველოში. შეიძლება ითქვას ეს იყო პერიოდი, როცა ბევრი რამ ხდებოდა, ბევრი ემოცია იხარჯებოდა, მაგრამ რეალურად ქვეყნებში პოლიტიკურად არაფერი არ ხდებოდა, ქაოსი რუტინად იქცა. 2000-იანების დასაწყისში ჯერ საქართველოში და შემდეგ უკრაინაში ე.წ ხავერდოვანი რევოლუციები განხორციელდა, როგორც მათ უწოდებდნენ „ვარდების რევოლუცია“ საქართველოში და „ხავერდოვანი რევოლუცია“ უკრაინაში, რასაც ახალი რეფორმატორული სულისკვეთების პოლიტიკური ძალების ხელისუფლებაში მოსვლა მოჰყვა, მიხელ სააკაშვილის ხელმძღვანელობით საქართველოში და ვიქტორ იუშჩენკოს ხელმძღვანელობით უკრაინაში. ახალგაზრდა მმართველების პოლიტიკებს მართლაც ბევრი კრიტიკულად აუცილებელი ღონისძიებების გატარება მოჰყვა ქვეყნებში, რის შედეგადაც მნიშვნელოვანწილად საქართველოში და გარკვეულწილად უკრაინაში შემცირდა კორუფციის დონე, რამდენიმე წელი შესაძლებელი გახდა ეკონომიკის სწრაფი ტემპებით განვითარება და რამდენიმე წლითვე ხალხის საპროტესტო მუხტის ჩაცხრომა, კრიმინალის წინააღმდეგ გადაიდგა ნაბიჯები, პრო-დასავლელი ლიდერების საშუალებით უკრაინამაც და საქართველომაც გარკვეულწილად დაახლოებოდნენ ტრანს-ატლანტიკურ სივრცეს და დისტანცირებულიყვნენ რუსეთის გავლენისგან. მაგრამ ყოვილივე ეს დროებითი და არასაკმარისი აღმოჩნდა გრძელვადიანი სტაბილურობის მისაღწევად, პრობლემად დარჩა ეკონომიკური სიდუხჭირე, სოციალური რადიკალური უთანაბრობა, ქვეყანაში კანონიერების, ადამიანის უფლებების და სამართლის აღმქ და 2000-იანი წლების მიწურულიდან ორივე ქვეყანა ისევ მოიცვა საპროტესტო მუხტმა, თბილისში მიტინგები ისევ რუტინად იქცა, ხოლო უკრაინაში 2010 წელს

ხალხმა ხელისუფლების სათავეში, პრეზიდენტის პოსტზე ისევ პრორუსულად განწყობილი პოლიტიკოსი, ამჯერად ვიქტორ იანუკოვიჩი მოიყვანა.

ხელისუფლება საქართველოშიც შეიცვალა 2012 წელს და ნიშანდობლივი და ხაზგასასმელი ფაქტია ის გარემოება, რომ ამ წელს პირველად მოხერხდა ხელისუფლების დემოკრატიული არჩევნების გზით გადაბარება. მანამდე, როგორც ზვიად გამსახურდიას, ასევე ედუარდ შევარდნაძის მმართველობა პირველ შემთხვევაში ხუნტით და მეორე შემთხვევაში რევოლუციით დასრულდა, პრეზიდენტ სააკაშვილის პირველი ვადის დასრულებაც და ვადამდელი არჩევნების დანიშვნაც ქუჩაში მიტინგებით იყო ინსპირირებული. ამავე პერიოდში, რომელშიც უკრაინის და საქართველოს სიტუაციას წარმოვაჩენდით, კიდევ ერთი აღმოსავლეთ ევროპული ქვეყანა ბელორუსის სახით „ევროპის უკანასკნელი დიქტატორის“ სტატუსით შემკული ალექსანდრე ლუკაშენკოს მიერ იყო და არის (2019) მართული, რომელიც მთლიანად რუსული გავლენების გამტარად აღიქმება დღემდე. მართალია აქ შედარებით სტაბილურობა იყო იმ თვალსაზრისით, რომ არაფერი პოლიტიკურად ქვეყანაში არ იცვლებოდა, მაგრამ რეგიონულ ჭრილში ქვეყანა, რომელსაც დიქტატორი მართავს რეგიონის სტაბილურობას არ აძლიერებს. შედარებით სუსტად გამოხატულ ფორმებში, მაგრამ ამგვარივე არასტაბილური პოლიტიკური სიტუაცია გვქონდა სომხეთში, აზერბაიჯანსა და მოლდოვაშიც ბოლო სამი დეკადის მანძილზე.¹¹ ყოველივე აღწერილმა გარემოებამ ევროკავშირის აღმოსავლეთ სამეზობლოში ევროკავშირისთვის მიუღებელი პოლიტიკური ატმოსფეროს ჩამოყალიბება განაპირობა ვინაიდან პოლიტიკური ქაოსი, რასაც ევფემურად ვუწოდებთ ზოგჯერ არასტაბილურობას, ხშირად ახლო სამეზობლოშიც გადამდებია და თუნდაც ადგილზე გაიყინოს მეზობლებისთვის სახარბიელო ატმოსფეროს არ ქმნის, არ გამოდგება რა მაღალი დონის და პასუხისმგებლიანი კავშირების დამყარებისა და სხვა და სხვა დონის სამეზობლო ინტერაქციისათვის. ალბათ ნიშანდობლივია, რომ პოლონეთი, რომელიც ევროკავშირს მიღმა დარჩენილი აღმოსავლეთ

¹¹ <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/eastern-europe-gripped-by-political-instability/>

ევროპული რეგიონის, პირველ რიგში უკრაინის მეზობელი ქვეყანა ყველაზე მეტი ინიციატივას იჩენდა და იჩენს რეგიონის ევროკავშირთან ინტეგრაციის გზაზე, რეგიონის პოლიტიკური სისტემების ევროპულთან დაახლოების გზაზე, რადგან ალბათ პოლონეთი ყველაზე მეტადაა დაინტერესებული აღმოსავლეთ სანდო და სტაბილური მეზობლები ეგულეობდეს და არა ქაოტური სივრცე, სადაც რუსეთი ფედერაცია ცდილობს გავლენების გაზრდას. მოგეხსენებათ პოლონეთსა და რუსეთს ისტორიულად და დღემდე პრობლემატური ურთიერთობები ჰქონდათ და აქვთ ყველაზე მშრალი და ლაკონური შეფასებით. ამ პრობლემატურობის ყველაზე მკაფიო გამოვლენა ახლო წარსულში, სამოცდაათიოდე წლის წინ განვითარებულ მოვლენებში მოგვეპოვება, კერძოდ მეორე მსოფლიო ომისას ჯერ გერმანელებისგან ოკუპირებული პოლონეთი საბოლოოდ საბჭოთა ოკუპაციის მსხვერპლო გახდა და მისი ნების საწინააღმდეგოდ კომუნისტური ქოლგის ქვეშ მოექცა. საბჭოთა კავშირის სამართლებრივი მემკვიდრე კი რუსეთის ფედერაციაა, რომელსაც პოლონეთამდე, თუ არ ჩავთვლით კარელიის პატარა ანკლავურ ტერიტორიულ წარმონაქმნს რუსეთის ფედერაციის შემადგენლობაში, ერთი ქვეყანა ამორებს და სხვა და სხვა გზით იმ ერთი ქვეყნის, უკრაინის საკუთარ პოლიტიკურ ორბიტაზე მოქცევას მუდმივად ცდილობს. ბუნებრივია ამ ვითარებაში რუსეთის და მისი წინამორბედი ქვეყნის ზეგავლენის ერთერთი ყველაზე ცოცხალი გამოცდილების მქონე ქვეყანა აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის პოლიტიკების იმპლემენტაციის გზაზე სხვა ევროკავშირის წევრ ქვეყნებთან შედარებით გამორჩეულად აქტიურობს, რათა იმ სუპრანაციონალურმა ორგანიზაციამ გაავრცელოს გავლენა პოლონეთის მეზობლად, რომლის წევრი თავადაა, ისევე როგორც შვედეთი ცდილობდა თავის დროზე პოლონეთისა და ბალტიის ქვეყნების ევროკავშირთან ინტეგრირებას მსგავსივე მოსაზრებების და საფრთხეების აღქმის საფუძველზე.

2. რუსეთის ზეგავლენა აღმოსავლეთ ევროპაზე და კონფლიქტები

საბჭოთა კავშირის დაშლიდან მეოთხედი საუკუნის შემდეგაც ქვეყნები, რომლებიც ამ უკანასკნელის დაშლის შედეგად წარმოიქმნენ საბჭოთა მემკვიდრეობით არიან გარემოცული. ამ უკანასკნელთა ურთიერთობები რუსეთთან, ევროკავშირთან და ზოგ შემთხვევაში ერთმანეთთან არასტაბილურია და ზოგჯერ მტრულიც. აღმოსავლეთ პარტნიორობის მონაწილე ექვსი ქვეყნიდან ზოგმა, კონკრეტულად საქართველომ, უკრაინამ და მოლდოვამ მათი მომავალი ევროკავშირთან ინტეგრაციას დაუკავშირეს, ხედავდნენ რა ამ უკანასკნელში კეთილდღეობისა და მდგრადი განვითარების შესაძლებლობის მომცემ საშუალებას, თუმცა რუსეთისთვის ეს გამოწვევა აღმოჩნდა ის ისევე ცდილობს სხვა და სხვა საშუალებით, მათ შორის ძალადობრივითაც შეინარჩუნოს გავლენა ამ ქვეყნებზე განიხილავს რა მათ ახლო სამეზობლოს, რომელშიც უფლება აქვს დომინანტად და საგარეო და საშინაო საქმეებში მინიმუმ ტონის მსაზღვრელად დაფიქსირდეს. ევროკავშირსა და რუსეთს ორივეს აქვთ რბილი და ხისტი ძალის გამოყენების შესაძლებლობა იმისათვის, რომ გავლენა მოახდინონ აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის მონაწილე ექვსი ქვეყნის პოლიტიკური გზის მიმართულებაზე. თუმცა კი აქამდე ორივე მათგანმა გამოიყენეს საკუთარი ძალები, რუსეთმა მათ შორის სამხედრო, ხსენებულ ექვს ქვეყანაზე გავლენის მოსაპოვებლად, ჯერ-ჯერობით არც რუსეთს და არც ევროკავშირს სრულად წარმატებისთვის არ მიუღწევიათ რეგიონში საკუთარი პერსპექტივებიდან.

რუსეთის ერთერთი მთავარი, რეგიონის ქვეყნებზე ზეგავლენის მოხდენის საშუალებაა რუსულენოვანი მოსახლეობა, რომელიც ჭარბადაა წარმოდგენილი რეგიონის ქვეყნებში. ხსენებული მოსახლეობა რუსეთის ერთერთი მთავარი სამიზნე ჯგუფია საკუთარი ინტერესების განსახორციელების გზაზე, კერძოდ ის ხშირად მიმართავს პროპაგანდის საშუალებით მეზობელ ქვეყნებში მასშტაბურად

წარმოდგენილი რუსულენოვანი მოსახლეობის დასავლური ინსტიტუტების წინააღმდეგ განსაწყობად სხვა და სხვა ღონისძიებებს. თუმცა ზოგჯერ რუსეთის ეკონომიკური და სამხედრო ძალა მისი მეზობლების წინააღმდეგ შედეგებს ვერ იღებს, რადგან რეგიონის ზოგი ქვეყანა, რუსეთისაგან დისტანცირების და ევროკავშირთან ინტეგრაციის გზას ადგას მიუხედავად რუსეთის ფედერაციის მხრიდან წარმოქმნილი ბარიერებისა და ხაფანგებისა ამ პროცესში. რუსეთის მთავარი შიშია, რომ აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის მონაწილე ქვეყნები ერთ დღეს სრულად მოხვდებიან დასავლეთის ორბიტაზე და ეს რომ არ მოხდეს კრემლი სხვა და სხვა მეთოდებს მიმართავს საპრევენციოდ. რუსეთის შეირაღებულ ძალებს დღეისათვის დაკავებული აქვთ საქართველოს ორი ტერიტორიული ერთეული, აფხაზეთი და სამხ. ოსეთი, ასევე მოლდოვის კონფლიქტური დნესტრისპირეთის რეგიონი და უკრაინის ნაწილი ყირიმის ნ.კ - ის სახით, ასევე ამავე ქვეყანაში ღიად მხარს უჭერს სეპარატისტულ რეგიონებს აღმოსავლეთ უკრაინაში. გარდა ამისა, რუსეთს საკუთარი სამხედრო ძალები ასევე განლაგებული ყავს სომხეთში და ბელორუსში. რუსეთს არაერთხელ გამოუყენებია პოლიტიკურად მოტივირებული ეკონომიკური სანქციები საქართველოს, მოლდოვასა და უკრაინის წინააღმდეგ.¹²

მიმართავს რა ეკონომიკურ ზეგავლენას (Economic Statecraft) მეზობლების პოლიტიკაზე გავლენის მოსახდენად, თუ შედეგებს ვერ აღწევს, რუსეთი არც სამხედრო ძალით პირდაპირი ინტერვენციის განხორციელებისგან იხევს უკან. ამის მაგალითია დღესაც რუსეთის მხრიდან ანექსირებული ყირიმის ნ.კ. რომელიც დე-იურე უკრაინის ტერიტორიაა. ეს შემთხვევა ალბათ ყველაზე სიმპტომატურია იმ მოცემულობის წარმოსაჩენად, რომელსაც ამ ნაშრომით ვცდილობთ იმიტომ, რომ ყირიმის ნ.კ-ს რუსეთის მიერ ანექსირება სწორედ აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის ფარგლებში უკრაინის მხრიდან ევროკავშირთან

---

¹² Bollerup, S. (1997). *Nationalism in Eastern Europe: Causes and Consequences of the National revivals and conflict late-Twentieth-Century Eastern Europe*. Great Britain: Macmillan Press LTD.

ასოცირების ხელშეკრულების გაფორმების თანადროულად განხორციელდა. ვითარება შემდეგგვარად განვითარდა: უკრაინის მაშინდელი პრო-რუსი მმართველი, ვიქტორ იანუკოვიჩი 2014 წელს ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულებას ხელს არ აწერდა, ამ მხრივ საკუთარი ხალხის ნების საწინააღმდეგოდ, რომლებმაც ცოტა ხანში კიდევ ერთი რევოლუცია მოაწყვეს და ამბოხის ერთერთ მთავარ მიზეზადაც ასოცირების ხელშეკრულებაზე ხელის არ მოწერა გამოცხადდა რევოლუციონერთაგან. რევოლუცია უკრაინაში პრო-ევროპული ლოზუნგებით განხორციელდა რა, რუსეთი მიხვდა, რომ მთელს უკრაინაში გავლენას ვეღარ შეინარჩუნებდა და ამიტომ გადაწყვიტა რადიკალური ზომებისთვის მიემართა და უკრაინის დასჯის და საკუთარი გავლენის ნაწილობრივ მაინც შენარჩუნების მიზნით უკრაინის ის ნაწილები დაეკავებინა, რომელთა მოსახლეობა რუსულენოვანია და პრო-რუსულად განწყობილი. ასეთი რეგიონი კი ყირიმის ნ.კ აღმოჩნდა, სადაც რუსეთმა სამხედრო ნაწილები გადასხა და არ შეხვდა რა უკრაინის მხრიდან ამ მიმართულებით სამხედრო წინააღმდეგობას მთელი ნ.კ მალევე დაიკავა, შემდეგ უკრაინის კონსტიტუციით არალეგალური რეფერენდუმი ჩაატარა ყირიმის ნ.კ. და ამ არალეგალური რეფერენდუმისვე შედეგებზე აპელირებით ხსენებული ნ.კ შავ ზღვაზე უშუალოდ მის ტერიტორიებს მიაწერა. თუმცა რუსეთი უკრაინაში ამით არ დაკმაყოფილდა და კიდევ ორ რუსულენოვან და სეპარატისტულად განწყობილ რეგიონს უკრაინის აღმოსავლეთში დონეცკსა და ლუგანსკს ღია პოლიტიკური და ირიბი სამხედრო დახმარება აღმოუჩინა, რის შედეგადაც უკრაინა ხსენებული რეგიონების მიმართულებით დღემდე აქტიურ ცვლადი ინტენსივობის სამხედრო კონფლიქტშია გახვეული.

უკრაინის გარდა კონფლიქტური რეგიონები გააჩნია საქართველოსაც აფხაზეთისა და სამხ. ოსეთის სახით, რომლებიც 90-იან წლებში გაჩაღდნენ და მას შემდეგ რამდენჯერმე განახლდნენ. ყველა შემთხვევაში რუსეთის ფედერაცია პოლიტიკურად საქართველოს განდგომილი რეგიონების მხარს იჭერდა და მათ

წახალისებასაც არ ერიდებოდა საკუთარი ინტერესის, კერძოდ საქართველოს პოლიტიკურ მარწუხებში მოქცევის და ამ გზით მისი მართვის სურვილის ქონის გამო და ამ საფუძვლით ზოგ შემთხვევაში უშუალო სამხედრო ჩარევასაც არ ერიდებოდა. მაგალითად, 2008 წლის აგვისტოში სამხ.ოსეთის მიმართულებით რუსეთი პირდაპირ იყო ჩართული საქართველოსთან ომში და ამ ომში იმ ეტაპისთვის სასურველი შედეგის მიღწევის შემდეგ ხსენებული რეგიონები დამოუკიდებელ სახელმწიფოებად აღიარა და ამავე დროს საკუთარი ჯარებიც ამავე რეგიონებში დატოვა, რასაც შედეგად მოჰყვა ის, რომ საქართველომ რუსეთის ომში უშუალო ჩართვის და საკუთარ ტერიტორიაზე რუსეთის ჯარების უნებართვოდ განლების გათვალისწინებით, რუსეთის ფედერაცია ოკუპანტად გამოაცხადა. ასეთი სტატუს-კვო კი დღემდე გრძელდება, რაც რუსეთს საშუალებას აძლევს ქვეყანაში სამხედრო ძალით ისევ დარჩეს მიუხედავად იმისა, რომ ქვეყანამ პრო-ევროპული და პრო-დასავლური არჩევანი გააკეთა და უცვლელად არჩეულ გზაზეა ბოლო რამდენიმე დეკადაა, ფაქტობრივად მას შემდეგ რაც დამოუკიდებლობა მოიპოვა.

კიდევ ერთი კონფლიქტი, რომელიც აღმოსავლეთ ევროპის რეგიონში არსებობს და მისი საშუალებით რუსეთის ფედერაცია საგარეო მიზნებს აღწევს, ყარაბაღის კონფლიქტია, რომელიც ჯერ კიდევ საბჭოთა კავშირის დაშლამდე, 1988 წელს დაიწყო საბჭოთა სომხეთსა და საბჭოთა აზერბაიჯანს შორის და საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგაც გაგრძელდა 1994 წლამდე. ეს კონფლიქტი უშუალოდ მიმდინარეობდა აზერბაიჯანსა და აზერბაიჯანის სომეხი ეროვნების მკვიდრებით კომპაქტურად დასახლებულ ყარაბაღის რეგიონს შორის, თუმცა კონფლიქტში სომხების მხარეს ჩაერთო საბჭოთა სომხეთიც. გამარჯვება ამ ომში სომხურ მხარეს დარჩა, თუმცა კონფლიქტი დღემდე გრძელდება ცვალებადი ინტენსივობით. რუსეთის როლი კი ამ კონფლიქტით სარგებლობაში იმაში გამოიხატება, რომ ეს უკანასკნელი კონფლიქტში ჩართული ქვეყნების შიშებზე აპელირებს და რეგიონში მშვიდობის შენარჩუნების გარანტორად წარმოაჩენს თავს. საქმე ის არის,

რომ აზერბაიჯანს, რომელიც ლინგვისტურად თურქიკულ ენათა ოჯახის წევრ ქვეყნებს განეკუთვნება, პოლიტიკურად მხარს თურქეთი უჭერს, რომელიც ახლო აღმოსავლეთის რეგიონში ერთერთი დომინირებული ქვეყანაა და რომელიც სომხეთსა და აზერბაიჯანსაც ემეზობლება, ხოლო სამხედრო თვალსაზრისით ითვლება, რომ ერთერთი მოწინავეა მსოფლიოში სომხეთისაგან განსხვავებით.¹³ ამ ვითარებაში რუსეთის ფედერაცია სარგებლობს რა სომხეთის სისუსტით მას დამცველის გარანტორად წარმოუდგება, რის საფუძველზე სომხეთში ჯარებიც ყავს განლაგებული და პოლიტიკურადაც ქვეყანა საკუთარი დომინირებით შექმნილ სამხედრო და პოლიტიკურ-ეკონომიკურ ორგანიზაციებშიც ყავს გაწევრიანებული. სწორედ ეს გარემოება გახდა ერთერთი ძირითად მიზეზი იმისა, რომ სომხეთმა ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულებას აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის ფარგლებში ხელი ვერ მოაწერა მიუხედავად მსგავსი ხელმოწერის გაკეთების სურვილის ქონის არაერთგზის განცხადების გაკეთებისა, მას, სომხეთს უბრალოდ და ხისტად რუსეთის ფედერაციამ საშუალება არ მისცა ევრო-კავშირთან დამოუკიდებლად ეწარმოებინა ურთიერთობა სასურველი ურთიერთობა. ამიტომაც სომხეთმა მოგვიანებით არჩევანი რუსეთის მხრიდან ორგანიზებული ევრაზიული ეკონომიკური გაერთიანების სასარგებლოდ გააკეთა, თუმცა დღემდე აგრძელებს ევრო-კავშირთან კონსულტაციებს შესაძლო თანამშრომლობის ფორმებთან დაკავშირებით.

აღმოსავლეთ ევროპის კონფლიქტების რიგს მიეკუთვნება დნესტრისპირეთის კონფლიქტიც მოლდოვაში. აქაც რუსეთი მოხალისე კაზაკების (რომლებიც დღევანდელ რეალობაში ყოველთვის რუსულ პოლიტიკას გამოხატავენ და მას იზიარებენ) გასამხედროებული ჯგუფების გავლით ჩართულია რუსულენოვანი მოსახლეობის ინტერესების დაცვით მოტივით მოლდოვასთან კონფლიქტში. თუმცა ეს კონფლიქტი მაღალი ინტენსივობის არ არის, როგორც რეგიონის სხვა კონფლიქტები და აქტიური ფაზაც 90-იანების დასასწყისში ქონდა. ალბათ ამიტომაც მიუხედავად რუსეთის მონდომებისა, მოლდოვის პრო-ევროპულ

---

¹³ Cornell, S. (1999). *The Nagorno-Karabakh Conflict*. Uppsala: Department of East European Studies.

არჩევანზე, რაც ასოცირების ხელშეკრულების ხელმოწერით გამოიხატა, მას გავლენა დიდად არ მოუხდენია, თუმცა ქვეყანაში დღემდე გრძელდება პოლიტიკურ ძალებს შორის აქტიური კამათი საგარეო კურსის არჩევასთან დაკავშირებით. პრო-რუსი ძალები მოლდოვაში სწორედ დნესტრისპირეთის კონფლიქტის გასაღებს რუსეთში ხედავენ, რაც კიდევ ერთხელ ააშკარავებს, რომ აღმოსავლეთ ევროპის ევროკავშირთან ინტეგრაციის გზაზე რუსეთი სხვა ინსტრუმენტთა შორის კონფლიქტებზე მანიპულაციების შესაძლებლობასაც იყენებს და ქვეყნების დაშანტაჟებას ცდილობს.¹⁴

---

¹⁴ Kaufman, S. (2007). Transnational dimensions of the Transnistrian conflict. *Nationalities Papers* , 129-130.

3. ეკონომიკური პრობლემები, არადემოკრატიული მმართველობები, უკონტროლო მიგრაცია შენგენის ზონაში და ტრანსნაციონალური კრიმინალი

აღმოსავლეთ ევროპის ევროკავშირის არაწევრი ქვეყნების არასტაბილური პოლიტიკური ვითარების განმაპირობებელი შიდა პრობლემებიდან ერთერთი ყველაზე მწვავე საკითხი ეკონომიკურ ჩამორჩინელობას უკავშირდება. ისევ და ისევ, დაგეგმარებული ეკონომიკიდან საბაზრო ეკონომიკაზე ელვისებურმა გადასვლამ ქვეყნებში ქაოსის ატმოსფერო შექმნა. მოსახლეობამ ეკონომიკური ცვლილებების სისწრაფის კვალდაკვალ ვერ მოასწრო ასევე სწრაფად გაეცნობიერებინა, რომ ამიერიდან სახელმწიფო როგორც „მეწველი ძროხა“ აღარ არსებობდა და ქვეყანაში ეკონომიკურ საკითხებზე პასუხისმგებელი ცენტრალიზებული ერთი უწყება აღარ არსებობდა. დაიწყო ქაოტური პრივატიზაციის პერიოდი, რასაც თან დაერთო სუსტი მმართველობის ფონზე კრიმინალური დაჯგუფებების ეკონომიკური დოვლათის განაწილების პროცესში ჩართვა. ამ მხრივ ერთადერთი გამონაკლისი ბელორუსი აღმოჩნდა, რომელმაც თავისებური რეზისტენტულობა გამოავლინა და დღემდე ამ ქვეყანაში სახელმწიფო აქტიურადაა ჩართული ეკონომიკურ ცხოვრებაში, ისევე როგორც დოვლათის გადანაწილების პოლიტიკაში, თუმცა ცხოვრების სტანდარტი აქაც მეტ-ნაკლებად საშუალო აღმოსავლეთ ევროპულია და მნიშვნელოვნად ჩამოუვარდება ცენტრალურ და დასავლურ ევროპულს. აღმოსავლეთ ევროპაში 1990-იან წლებში არსებობდა მოლოდინი, რომ ეს ქვეყნები საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლიდან მალევე წამოეწეოდნენ თავიანთ დასავლელ მეზობლებს ეკონომიკურ მაჩვენებლებში, თუმცა ასე არ მოხდა და ამის ერთერთი მთავარი მიზეზი ის იყო, რომ ხსენებული ზონის ქვეყნები არ იყვნენ გლობალურ ეკონომიკაში ინტეგრირებული, ამასთან არც რაიმე განსაკუთრებულ ბუნებრივ რესურსებს ფლობდნენ (აზერბაიჯანის ნავთობის გამოკლებით), რომ მის ხარჯზე რუსეთის მსგავსად ცხოვრების ასე თუ ისე დამაკმაყოფილებელი პირობები შეექმნათ, ამას თან დაერთო ემიგრაციის პრობლემა და შობადობის მაჩვენებლის

მკვეთრი კლება, რომელთა გათვალისწინებითაც ბოლო არასრულ სამ დეკადაში 1990-2015 წლებში რეგიონის სამუშაო ასაკის მოსახლეობის რიცხვი 10 მილიონით შემცირდა და კლებას განაგრძობს.¹⁵

ეკონომიკურ პრობლემებს პოსტ-საბჭოთა აღმოსავლურ ევროპულ ქვეყნებში თან დაერთო სუსტი და არადემოკრატიული მმართველობები. ეს განსაკუთრებით თვალშისაცემი იყო უკრაინის, საქართველოს და ბელურუსის მაგალითზე. თუ მხედველობაში მივიღებთ ოთხ ძირითად გამოწვევას ამ მიმართულებით, როგორცაა პოლიტიკური არასტაბილურობა, მთავრობის არაეფექტური ფუნქციონირება, არადამაკმაყოფილებელი უფლებების დაცვის მაჩვენებელი და უპასუხისმგებლო ურთიერთობები მთავრობებსა და მოქალაქეებს შორის, რეგიონის ხსენებული ქვეყნები მართლაც სუსტად გამოიყურებოდნენ ბოლო დეკადებში და განსაკუთრებით აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის პოლიტიკების იმპლემენტაციამდე, მათ დასავლელ მეზობლებთან შედარებით. საქართველომ და უკრაინამ ვარდებისა და ნარინჯისფერი რევოლუციების შემდეგ სხვა და სხვა მაჩვენებლები ამ მიმართულებით გაიუმჯობესეს, თუმცა კორუფცია და მოქალაქეების ჩართულობის ნაკლებობა სახელმწიფოს ფუნქციონირების პროცესში კვლავაც პრობლემად დარჩა ოლიგარქების მხრიდან სახელმწიფოს პოლიტიკის თითქმის სრული მონოპოლიზების პირობებში, განსაკუთრებით უკრაინაში. არადემოკრატიულ მმართველობის კიდევ ერთი გამოხატულება, მოქალაქეთა გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვა და რეპრესიები ასევე არ ყოფილა უცხო რეგიონის ქვეყნებისთვის, განსაკუთრებით ბელორუსისთვის, რომელსაც ლუკაშენკო 1994 წლიდან დღემდე ერთპიროვნულად მართავს და თავისუფლებების შეზღუდვისკენ მიდრეკილების გამო დასავლეთში ევროპის უკანასკნელ დიქტატორად მოიხსენიება მედიაში.

---

¹⁵ Cornell, S. (1999). *The Nagorno-Karabakh Conflict*. Uppsala: Department of East European Studies.

კიდევ ერთი პრობლემა, რაც აღმოსავლეთ პარტნიორობის მონაწილე ქვეყნებს ბოლო ათწლეულებში გააჩნდათ და გააჩნიათ ამ ქვეყნებიდან დასავლეთ ევროპაში უკონტროლო მიგრაციას და ამ პრობლემის ტრანსნაციონალურ დანაშაულთან ბმას უკავშირდება. 1990-2015 წლებში აღმოსავლეთ ევროპის მოსახლეობა 28 მილიონით შემცირდა და ამ შემცირებაში ყველაზე მაღალი ხვედრითი წილი ემიგრაციას უკავშირდება ძირითადად განვითარებულ დასავლურ ევროპულ ქვეყნებში და ჩრდ. ამერიკაში. ემიგრაციის ძირითადი მიზეზი კი ისაა, რომ ემიგრირებულებს დასავლურ სამყაროში თავიანთ სამშობლოსთან შედარებით უკეთესი შემოსავლების გამომუშავების იმედი აქვთ და ცხოვრების კეთილდღეობის სახელმწიფოებში გატარებას ესწრაფვიან. აღმოსავლეთ ევროპელთა ემიგრაციას დასავლეთ ევროპაში, განსაკუთრებით პოსტ-საბჭოთა სივრციდან თან ერთვის ის გარემოება, რომ მიგრირებულთა ის ნაწილი, რომელიც შესაფერის სამსახურს ვერ პოულობს, კრიმინალურ ქსელებში ერთვება და ტრეფიკინგისა და სხვა და სხვა წვრილმანი და მასშტაბური დანაშაულებების როგორც მსხვერპლი ასევე წყარო ხდება. ცნება „რუსული მაფია“ სწორედ ზემოხსენებულ მოვლენასთანაა დაკავშირებული დასავლურ მედიაში.¹⁶

გარდა ნაშრომის საწყის თავებში განხილული მიზეზებისა, წინამდებარე ტრივიალური პრობლემებიც გახდა ერთერთი მაინსპირებელი ევროკავშირში, რათა ამ უკანასკნელს აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამა შეექმნა. ამ პროგრამით გათვალისწინებული პოლიტიკები, პირველ რიგში ასოცირების ხელშეკრულება და ვიზა-ლიბერალიზაცია პროგრამის მონაწილე ქვეყნებისგან გარკვეული კრიტერიუმების დაკმაყოფილებას მოითხოვდა, რომელთა შორის იყო მიგრაციასთან დაკავშირებით კოორდინირებული მოქმედებებისთვის მზადყოფნის გამოთქმა, აღმოსავლეთ ევროპული ქვეყნების მხრიდან და შესაბამისი კანონდებლობისთვის მუშაობა. ამავე ხელშეკრულების გათვალისწინებით ქვეყნებს მოუწიათ რიგი რეგულაციური ღონისძიებების

---

¹⁶ (n.d.). Retrieved from <https://www.ft.com/content/70813826-0c64-33d3-8a0c-72059ae1b5e3>

გატარება, როგორც ადამიანის უფლებებთან დაკავშირებით კანონმდებლობის მოწესრიგება, შრომის უფლების და ნორმების შესახებ კანონების მიღება, მთავრობის მუშაობის გამჭვირვალობის უზრუნველყოფის მისაღწევად ზომების მიღება, ქვეყნის დეცენტრალიზაციისკენ მიმართული კანონების შემოღება და სხვა მსგავსი.

4. დასავლელ პოლიტიკოსთა გამოხმაურება აღმოსავლელთა პრობლემებზე

წინა თავებში აღწერილი პრობლემები გახდა მიზეზი იმისა, რომ ევროკავშირში აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის მიღების საკითხი დღის წესრიგში დადგა. ამგვარად, დასავლეთში ხედავდნენ რა, რომ აღმოსავლელი მეზობლები დესტაბილიზაციის კერას წარმოადგენდნენ და ყოველივე ამით მათი მეტოქე სახელმწიფო რუსეთის ფედერაცია სარგებლობდა, გადაწყვიტეს, რომ მეტოქე, სანამ მათ საზღვრებს მიაღწევდა, თავად დაეკავებინათ და მათთან ასოცირებული და მოკავშირე გაეხადათ აბსტრაქტული დაშვებით და პოტენციურად ნეიტრალური ბუფერული ზონის როლის მორგების შესაძლებლობის მქონე რეგიონის ქვეყნები და ამ საქმეში აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის გავლით უკრაინაში, მოლდოვასა და საქართველოში წარმატებას მიაღწიეს ასოცირდნენ რა ეს ქვეყნები ევრო-კავშირთან და ადგანად რა პრო-ევროპულ კურსს მზარდი ინტეგრაციის პირობებში.

ის, რომ აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამაში ჩართვა და მისით სარგებლობა საგარეო პოლიტიკური არჩევანის გაკეთებას გულისხმობდა ნათლად ჩანს _ გარდა ფაქტობრივი მოცემულობებისა, რომელზეც ზემოთ ვისაუბრეთ _ დასავლელ პოლიტიკოსთა საჯარო ვერბალური განცხადებებიდან, კერძოდ იმ გადაწყვეტილების მიმღებ პოლიტიკოსთა განცხადებებიდან, რომლებმაც უკრაინას, საქართველოს და მოლდოვას მხარდაჭერა გამოუცხადეს პრო-დასავლური არჩევანის გაკეთებისა და შესაბამისი ნაბიჯების გადადგმის პროცესში და არაერთხელ განაცხადეს რუსეთის მისამართით, რომ ხსენებულ სუვერენულ ქვეყნებს აქვთ უფლება თავად გადაწყვიტონ თუ როგორ საგარეო პოლიტიკურ კურსს გაატარებენ და რომელი პოლიტიკური თუ სამხედრო სტრუქტურების მოკავშირეები გახდებიან, ასეთ განცხადებებში ყოველთვის იყოს აპელირება საგარეო პოლიტიკურ არჩევანზე, რის მაგალითებსაც ქვემოთ

მოვიყვანო. სწორედ ის, რომ ასოცირების ხელშეკრულების ევროკავშირთან დადება უკრაინის პრო-დასავლურ კურსსა და რუსეთის გავლენის ორბიტიდან ჩამოცილებას განაპირობებს, ცხადყოფს ფაქტს, რომ საზღვარი დღეს ევროკავშირის და რუსეთის ფედერაციის საგარეო ინტერესების ჭრილში ევროპის მთელ პერიმეტრს გასდევს და მათ შორის კლასიკური ნეიტრალური ბუფერული სახელმწიფოები აღარ არსებობენ, თუმცა კი ორივე მათგანი, მის ხელთ არსებული საშუალებებით, რუსეთის შემთხვევაში სამხედრო ძალითაც კი, იბრძვის, რათა საკუთარი პოზიციები განამტკიცოს და აღმოსავლეთ ევროპის ევროკავშირის არაწევრი ყველა ქვეყანა საკუთარი მოკავშირე და მასთან ასოცირებული გახადოს. იმის ხაზგასასმელად, რომ ევროკავშირი აღმოსავლეთ ევროპაში პარტნიორობის პროგრამის გავლით უკრაინის მაგალითზე სამოკავშირეო საწყისებზე პროგრამის მონაწილე ქვეყნების არჩევანს იცავს შეგვიძლია მოვიყვანოთ ანგელა მერკელის, ევროკავშირის ლიდერი ქვეყნის, გერმანიის კანცლერი 2018 წლის პირველ ნოემბერს კიევში გაკეთებული განცხადება, სადაც ქალბატონმა კანცლერმა განაცხადა, რომ გააგრძელებს მხარდაჭერას და ხელს შეუწყობს ახალი სანქციების ინიცირებას რუსეთის წინააღმდეგ, სანამ ეს ქვეყანა არ დატოვებს უკრაინაში უკანონოდ დაკავებულ ტერიტორიებს და არ აღიარებს უკრაინის უფლებას აირჩიოს საგარეო მოკავშირე.¹⁷ უკრაინის და პროგრამის სხვა მონაწილე ქვეყნების პრო-ევროპულ არჩევანს საგარეო პოლიტიკის მიმართულებით იცავდნენ ამერიკელი უმაღლესი თანამდებობის პირებიც.¹⁸

---

¹⁷ (n.d.). Retrieved from <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/merkel-in-ukraine-vows-to-uphold-russia-sanctions/>

¹⁸ (n.d.). Retrieved from <https://www.degruyter.com/downloadpdf/j/sjps.2017.17.issue-3-4/sjps-2017-0013/sjps-2017-0013.pdf>

ნაწილი II

1. ევროპა, როგორც ნორმატიული ძალა და აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამა

ევრო-ინტეგრაციის თეორია „ევროპა როგორც ნორმატიული ძალა“ (Normative Power Europe) იანს ჯეიმს მანერსის მიერ იქნა პოპულარიზებული 2002 წლიდან და ეს თეორია გულისხმობს, რომ ევრო-კავშირი არის ის პოლიტიკური სტრუქტურა, რომელსაც შეუძლია წარმოიქმნდეს, როგორც მისაბამი „როლ მოდელი“. მისი ძირითადი ფასეულობები და ღირებულებები საყოველთაო და ამ ფასეულობებისა და ღირებულებების დაცვის პროცესში ევრო-კავშირი სამაგალითოა. ევრო-კავშირის ხუთი ძირითადი ფასეულობაა: მშვიდობა, თავისუფლება, დემოკრატია, კანონის უზენაესობა და ადამიანის უფლებების პატივისცემა, ხოლო მნიშვნელოვით მეორეული, მაგრამ დასაცავად აუცილებელი ღირებულებებია: სოციალური სოლიდარობა, ანტი-დისკრიმინაცია, მდგრადი განვითარება, კარგი მმართველობა. ხსენებული თეორიის მიხედვით ყოველი ეს ჩამოთვლილი ფასეულობა ევრო-კავშირში სამაგალითოდ და დაცული, თუმცა მუდმივი დახვეწისა და გაუმჯობესების პროცესშია მათი რეალურ ცხოვრებაში გატარების მექანიზმები. ამავე დროს ევრო-კავშირია ის ძალა, რომელიც ამ ფასეულობებსა და ღირებულებებს სხვებზე უკეთ იცავს.¹⁹

საგარეო პოლიტიკის ველში „ევროპა _ ნორმატიული ძალის“ თეორია თვლის, რომ ვინაიდან 1950 -იანი წლებიდან მოყოლებული ევროპა მუდმივად ფართოვდება, ახალ წევრ ქვეყნებში ზემოხსენებული ფასეულობები და ღირებულებები იმ სტანდარტით არ არის დაცული და ცხოვრებაში გატარებული, როგორც ევროპაში და ამიტომ ევროკავშირმა ხელი უნდა შეუწყოს და მოსთხოვოს ახალ წევრ ქვეყნებს, ევრო-კავშირის ძირეული ფასეულობები დაიცვან პირნათლად და ამის კვალდაკვალ სრულად ინტეგრირდნენ ევროპულ ოჯახში. გარდა ახალ წევრ ქვეყნებზე ზრუნვისა, ამ თეორიის მიხედვით ევრო-კავშირის საერთაშორისო სისტემაში როლის განსამტკიცებლად კრიტიკულად აუცილებელია რათა ბრიუსელმა და გაერთიანების წამყვანმა სახელმწიფოებმა ხელი

---

¹⁹ Manners, I. (2006). Normative power Europe reconsidered: beyond the crossroads. *Journal of European Public Policy* , 182-190.

შეუწყონ ევრო-კავშირის მეზობელი სივრცეების და პირველ რიგში აღმოსავლეთ ევროპის ევროკავშირის წევრობის მიღმა დარჩენილი ქვეყნების ფასეულობითი და ღირებულებითი თვალსაზრისით ევრო-კავშირთან დაახლოებას და ამ ქვეყნებში შესაბამისი პოლიტიკების წახალისებას. ამ გზაზე კი აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის შესაძლებლობები სრულად უნდა იქნეს გამოყენებული. ამავე თეორიის მიხედვით აღმოსავლეთ ევროპის ევრო-კავშირთან ინტეგრაცია იმისთვისაცაა აუცილებელი, რომ ევრო-კავშირის ფასეულობების დაცვის არეალი გაფართოვდეს ნაცვლად პოტენციურად ევრო-კავშირთან უცხო და მიუღებელი პოლიტიკური ძალის მოახლოებისა.²⁰

როგორც ნაშრომის წინა თავებში ვიხილეთ, აღმოსავლეთ ევროპის აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამაში მოწვეულ ქვეყნებში ბოლო ათწლეულებში სახეზე გვქონდა რუსეთის მხრიდან, მაშასადამე ევრო-კავშირის არამსგავსი და ევროკავშირის მეტოქე ძალის მხრიდან დასავლეთ სამეზობლოში, მაშასადამე აღმოსავლეთ ევროპაში საკუთარი გავლენის გაფართოებისა და აღდგენის მცდელობები, მათ შორის სამხედრო წარმომადგენლობების ხარჯზე. ასევე ვნახეთ, რომ ხსენებული რეგიონის ქვეყნები მოკლებულნი იყვნენ დემოკრატიულ მმართველობებს, ეკონომიკურ კეთილდღეობას, კანონის უზენაესობას და მდგრად განვითარებას, რაც მათ კიდევ უფრო მოწყვლადს ხდიდა რუსეთის მხრიდან. ამ ვითარებაში ევროპის ნორმატიული ძალის თეორია აშკარად ხსნის თუ რატომ გადაწყდა ევროკავშირში აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის ამოქმედებით დაწყებულიყო პროგრამაში მონაწილე ქვეყნების ევროკავშირთან ინტეგრაციის პროცესები. ნიშანდობლივია, რომ აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის შექმნაში და იმპლემენტაციაში წამყვან როლს პოლონეთი კისრულობს, რადგან ეს ქვეყანა ასევე პროგრამის მხარდამჭერ ბალტიისპირეთის ქვეყნების, ლიეტუვის, ლატვიისა და ესტონეთის მსგავსად ყველაზე ახლო სამიზნეა რუსეთის ფედერაციისასთვის საკუთარი გავლენის თავსმოსახვევად, აღმოსავლეთ ევროპაში პოტენციურად გავლენის აღდგენის შემდეგ. გარდა ამისა, ევრო-კავშირისა და აღმოსავლეთ ევროპის უსაფრთხოებაზე გარდა რუსული ზეგავლენისა მოქმედება, ქვეყნების შიდა გაუმართავი მმართველობითი სისტემა, ინსტიტუციების სისუსტე და ეკონომიკური ჩამორჩენილობა და სწორედ ამ პრობლემების გამოსწორებაზეა

---

²⁰ DUNN, E. C., & BOBICK, M. (2014). The empire strikes back: War without war and occupation without occupation in the Russian sphere of influence. *American Ethnologist*, 405-410.

მიმართული ევროკავშირის აღმოსავლეთ პარტნიორობის ფარგლებში
გათვალისწინებული ასოცირების ხელშეკრულება, რომელმაც უნდა უზრუნველყოს
პროგრამის მონაწილე ქვეყნების კანონმდებლობის ევრო-კავშირის კანონმდებლობასთან
შესაბამისობაში მოყვანა და უტარიფო და ღია სავაჭრო სივრცე ევროკავშირთან.

2. დასკვნა

ამგვარად, როგორც ვნახეთ ევროკავშირის მიერ აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის შექმნის მიზეზები კომპლექსური ხასიათისაა. ევროკავშირი ამ პროგრამის შექმნისას დაინტერესებული იყო როგორც აღმოსავლეთ ევროპაში საკუთარი წარმომადგენლობითობის პოლიტიკურად გაზრდით, ასევე მიზნად ისახავდა მეზობლად სტაბილური და მდგრადი განვითარებისათვის ხელის შეწყობას.

კითხვაზე, თუ რა ფაქტორებმა იმოქმედა ევროკავშირზე, როცა ამ უკანასკნელმა რუსეთთან ნეიტრალური, ბუფერული სუსტი ქვეყნების არსებობის ნაცვლად რეგიონის ქვეყნების მასთან მზარდი ინტეგრირების პოლიტიკა არჩია, პასუხი მივიღეთ, რომ აღმოსავლეთ ევროპაში უსაფრთხოების დონის არადამაკმაყოფილებლობა და ამ რეგიონის ქვეყნების რუსეთის მხრიდან მოწყვლადობა საფრთხეს წარმოადგენდა ევროკავშირისთვისაც და ამ მოცემულობის გათვალისწინებით, ევროკავშირმა მეტოქე ძალის პოტენციურად და მიმდინარე მასთან მიახლოებას საკუთარი პოლიტიკური ინტერესების გეოგრაფიული არეალის გაზრდა არჩია და თავად შეეცადა მეტოქე ძალის მხრიდან მოწყვლადი ქვეყნების ევროპულ ოჯახში პერმანენტული ინტეგრაციის პროცესის წამოწყებას და ჯერ-ჯერობით ამ მიზანს უკრაინას, საქართველოსა და მოლდოვასთან მიმართება წარმატებით ახორციელებს, ხელი მოაწერეს რა ამ ქვეყნებმა ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულებას და სარგებლობენ რა აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის ფარგლებში გათვალისწინებით ვიზა-ლიბერალიზაციის რეჟიმით.

გარდა იმისა, რომ ვიხილეთ, არასტაბილური პოლიტიკური ვითარება აღმოსავლეთ ევროპაში ზემოქმედებდა ამ რეგიონის და ზოგადად ევროპის უსაფრთხოებაზე, ასევე თეორიის საშუალებით გასაგები გავხადეთ, რომ ევროკავშირის აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის შექმნა ევროპის როგორც ნორმატიულ ძალად განხილვის გათვალისწინებით სრულიად გასაგები მოვლენა არის, რადგან არასტაბილურ და პოლიტიკურად მოწყვლად აღმოსავლეთ ევროპას შესაძლებლობა აქვს „ახალი ველოსიპედის“ გამოგონების ნაცვლად წარმატებულ დასავლელ მეზობლებს მიზამოს და მათთან ინტეგრირდეს პოლიტიკურად და ეკონომიკურად.

აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამა შესაძლებლობას აძლევს ევროკავშირს, მისი როგორც მისაბადი, ნორმატიული ძალის სტატუსი საერთაშორისო სისტემაში განამტკიცოს და ასევე გამომწვევი მეტოქის, რუსეთის ფედერაციის პოლიტიკური გავლენებისა და წარმომადგენლობითობის არეალი შეამციროს. ხსენებული პროგრამა ორმხრივად მომგებიანია მასშა მონაწილე მხარეებისთვის და საშუალებას იძლევა აღმოსავლეთ ევროპაში ევროპული ფასეულობები და ღირებულებები დაინერგოს და განმტკიცდეს.

ბიბლიოგრაფია

1. (n.d.). Retrieved from <https://www.vox.com/2016/7/19/12216018/eu-eastern-europe-brexit>.
2. (n.d.). Retrieved from <https://www.ft.com/content/70813826-0c64-33d3-8a0c-72059ae1b5e3>
3. (n.d.). Retrieved from <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/merkel-in-ukraine-vows-to-uphold-russia-sanctions/>
4. (n.d.). Retrieved from <https://www.degruyter.com/downloadpdf/j/sjps.2017.17.issue-3-4/sjps-2017-0013/sjps-2017-0013.pdf>
5. Åslund, A. (2013). Ukraine's Choice: European Association Agreement or Eurasian Union? *Policy Brief* , 2-4.
6. Bollerup, S. (1997). *Nationalism in Eastern Europe: Causes and Consequences of the National revivals and conflict late-Twentieth-Century Eastern Europe*. Great Britain: Macmillan Press LTD.
7. Cianciara, A. (2008). *The Union for the Mediterranean and the Eastern Partnership: Perspectives from Poland, Czech Republic and Hungary*. Warsaw: Institute of Public Affairs .
8. Cornell, S. (1999). *The Nagorno-Karabakh Conflict* . Uppsala: Department of East European Studies.
9. DUNN, E. C., & BOBICK, M. (2014). The empire strikes back: War without war and occupation without occupation in the Russian sphere of influence. *American Ethnologist* , 405-410.
10. Gromadzki, G. (2008). Eastern Partnership – Commentary. *Analiza* , 1-3.
11. Haukkala, H. (2009). *From Zero-Sum to Win-Win? The Russian Challenge to the EU's Eastern Neighbourhood Policies*. Sweden: Swedish Institute for European Policy Studies.
12. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/buffer%20state>. (n.d.).
13. Kaufman, S. (2007). Transnational dimensions of the Transnistrian conflict. *Nationalities Papers* , 129-130.
14. Manners, I. J. (2010). *As You Like It: European Union Normative Power in the European Neighbourhood Policy*. London: Palgrave Macmillan.

15. Manners, I. (2006). Normative power Europe reconsidered: beyond the crossroads. *Journal of European Public Policy* , 182-190.
16. Park, J. (2014). The European Union's Eastern. *Council on Foreign Relations* , 5-7.
17. Schimmelfennig, F., & Sedelmeier, U. (2005). *The Europeanization of Central and Eastern Europe*. New York: Cornell University Press.
18. Shapovalova, N., & Boonstra, J. (2010). *The EU's Eastern Partnership: One year backwards*. Madrid: FRIDE.
19. Silander, D., & Nilsson, M. (2016). Democracy and Security in the EU's Eastern Neighborhood? Assessing the ENP in Georgia, Moldova, and Ukraine. *Democracy and Security* , 50.
20. Zagorski, A. (2010). Eastern Partnership from the Russian Perspective. *Friedrich Ebert Stiftung* , 4.

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Tamaz Tordia

Creation of Eastern Partnership Program

Diplomacy and international politics

Submitted to obtain a Master degree in Diplomacy and International
Politics

Head: Nikoloz Samkharadze - TSU Faculty of Social and Political Sciences - Assistant
Professor

Tbilisi 2018

